

САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ТИПОВІ ЗАХОДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито суть санації підприємств, розглянуто форми здійснення та типові заходи.

Ключові слова: санація, фінансовий стан реструктуризація, досудова санація.

Abstract

The essence of the reorganization of enterprises is disclosed, forms of implementation and typical measures are considered.

Key words: sanation, financial state restructuring, pre-trial sanation.

Вступ

В умовах кризової ситуації у разі, коли її можна подолати, має стати розробка проведення комплексу заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризи і відновлення його прибутковості, платоспроможності, позицій на ринку, тобто підприємства вдаються до проведення санації. Здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, управління ним, форм власності, організаційно-правових форм, як здатність привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшити обсяг випуску конкурентоспроможної продукції, підвищити ефективність виробництва. Мета санації вважається досягнутою, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутом з наступною ліквідацією) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

Метою і є дослідження підходів до визначення поняття «реструктуризація підприємства» на підставі обґрунтування сутності контекстних процесів та узагальнення існуючих концепцій.

Основна частина

Санація - це система заходів, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану підприємства, а також задоволення повністю або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміни організаційно-правової форми і виробничої структури боржника, що здійснюються під час провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнання підприємства банкрутом та його ліквідації або самостійно підприємством без порушення справи про його банкрутство (досудова санація)[3].

Рішення про проведення санації може прийматися:

- у досудовому порядку - з ініціативи менеджменту чи власників підприємства, якому загрожує банкрутство, кредиторів, центральних органів місцевого самоврядування, контрольних органів у межах своїх повноважень, коли існує загроза неплатоспроможності та оголошення підприємства банкрутом;
- у рамках судових процедур, які застосовуються до боржника після порушення справи про банкрутство.

Досудова санація - це система заходів щодо відновлення платоспроможності підприємства, які може здійснювати власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інвестор, з метою запобігання банкрутству боржника шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових заходів відповідно до законодавства до початку порушення провадження у справі про банкрутство. [4]

Власником майна підприємства, яке опинилося в кризовому стані, його засновниками, кредиторами, іншими особами в межах заходів щодо запобігання банкрутству підприємства може бути надана фінансова допомога в обсязі, достатньому для погашення зобов'язань боржника перед кредиторами, у тому числі зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) і відновлення платоспроможності боржника (досудова санація) [1].

Заходами щодо відновлення платоспроможності підприємства, які передбачаються планом санації, можуть бути:

- реструктуризація підприємства;
 - перепрофілювання виробництва;
 - закриття нерентабельних виробництв;
 - відстрочка або розстрочка платежів та прощення (списання) частини боргів, про що укладається мирова угода;
 - ліквідація дебіторської заборгованості;
 - реструктуризація активів боржника;
 - продаж частини майна боржника;
 - зобов'язання інвестора про погашення боргу (частини боргу) боржника, зокрема шляхом переведення на нього боргу (частини боргу), та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;
 - виконання зобов'язань боржника власником майна боржника та його відповідальність за невиконання взятих на себе зобов'язань;
 - продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу;
 - одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації, що відшкодовується насамперед за рахунок реалізації майна боржника;
 - звільнення працівників боржника, які не можуть бути задіяні в процесі реалізації плану санації.
- Вихідна допомога в цьому разі виплачується за рахунок інвестора, а за його відсутності - за рахунок реалізації майна боржника або за рахунок кредиту, одержаного для цієї мети та ін [2].

Проект санації складається зі вступу та двох розділів. У вступі відображаються:

- фактичний фінансовий стан підприємства (фактичний обсяг реалізації, величина прибутків (збитків), рівень заборгованості, коефіцієнти платоспроможності, ліквідності, фінансового левериджу тощо);
- аналіз причин кризової ситуації;
- характеристика ринків збуту продукції;
- кадровий потенціал та інші вихідні параметри. Крім того, формулюються стратегічні цілі санації і стислий прогноз результатів проведення фінансового оздоровлення підприємства [1].

За проведення процесу санації необхідно визначити її цілі та стратегію. На підставі обґрунтованої стратегії розробляється система санаційних заходів, формується програма та проект плану санації. На кінцевому етапі здійснюється реалізація цього плану. Стратегія — це узагальнена модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей через координацію та розподіл ресурсів компанії. Кінцева мета санаційної стратегії полягає в досягненні довгострокових конкурентних переваг, які б забезпечили компанії високий рівень рентабельності, а суть самої стратегії — у виборі найліпших варіантів розвитку фірми та в оптимізації політики капіталовкладень. Відповідно до вибраної стратегії розробляється програма санації, тобто система взаємозв'язаних заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи. Вона формується на підставі комплексного вивчення причин фінансової кризи, аналізу внутрішніх резервів, стратегічних завдань санації та висновків про можливості залучення капіталу [7].

Цілі санації можна розділити на стратегічні й тактичні. До тактичних відносять: відновлення платоспроможності, ліквідацію заборгованості за претензіями. Стратегічні цілі — стабілізація і зміцнення фінансового стану підприємства, відновлення його конкурентної позиції [4].

Стратегія санації визначає її ідеологію та механізми здійснення. Вона має варіативний характер і визначається цілями санації. Орієнтація на короткострокові заходи, такі як розпродаж активів, скорочення виробництва і витрат, дає швидкий ефект, скорочує заборгованість підприємства, але залишає відкритими питання перспектив його розвитку.

Санаційні заходи щодо відновлення боргової платоспроможності пов'язані з пошуком власних джерел грошових коштів за рахунок іммобілізації матеріальних активів підприємства, в обсягах та термінах, необхідних для розрахунку по зобов'язаннях. Джерелом отримання грошових надходжень може бути: реалізація частини основних фондів (насамперед законсервованих, частково вільних; за їх недостатності - частини основних фондів, що можуть бути вивільнені з торговельно-технологічного процесу підприємства без відчутних змін його продуктивності) [5-8];

- продаж об'єктів незавершеного будівництва;
- вихід з інвестиційних проектів фінансового та інноваційного спрямування;
- рефінансування дебіторської заборгованості;
- розпродаж товарно-матеріальних запасів тощо.

Такі санаційні заходи називають реструктуризацією балансу підприємства - потенційного банкрута. Їх реалізація не змінює загального обсягу активу балансу (його валюти) і пов'язане лише зі зміною матеріально-уречевленої форми наявних активів[6].

Висновки

У даній роботі обґрунтовано важливе значення теоретичних положень наукового обґрунтування санацій підприємства. Визначено місце санації як одного з елементів антикризового управління підприємства. Застосування відповідних заходів у процесі санації є необхідною передумовою забезпечення ефективності підприємства у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Законодавство України з питань банкрутства суб'єктів господарювання. Збірник законодавчих та нормативних актів/ Упорядник Камлик МІ. - К.: Атіка, 2016. - 352 с.
2. Управління фінансовою санацією підприємства: Навчальний посібник/ СЯ. Салига, О.І. Дацій, Н.В. Нестеренко, О.В. Серебряков. - К.: Центр навчальної літератури, 2016. - 240 с.
3. Кохан М. Ситуаційне моделювання комплексної стратегії санації // Вісник ЛНУ імені Франка. Серія економічна. Вип. 37 (1). – Львів, 2007. - С. 605-612
4. Кохан М.О. Застосування реструктуризаційних заходів у процесі проведення санації підприємства // Збірник тез за матеріалами II науково-практичної конференції „Соціально-економічний розвиток і безпека України: філософія, стратегія, тактика”. – Львів: Видавництво Львівського державного університету внутрішніх справ. – Львів, 2007. – С. 33-37
5. Кохан М.О. Роль персоналу в ефективному проведенні санації підприємства // Матеріали Міжнародної студентсько-аспірантської конференції “Нові обрії економічної науки”. – Львів, 2007. – С. 129-131
6. Коваль Н. О. Сучасні підходи розвитку безперервної системи підготовки робітників в умовах модернізації економіки [Електронний ресурс] / Н. О. Коваль // Економіка та суспільство. - 2018. - № 17. - Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua>
7. Спіфанова І. Ю. Сутність антикризового управління підприємства [Електронний ресурс] / Спіфанова І. Ю., Оранська Н. О. // Економіка та суспільство. – 2016. – №2. – С. 265-269. – Режим доступу: www.economyandsociety.in.ua
8. Спіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Спіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : В НТУ, 2017. – 143 с.

Волкотруб Руслана Русланівна – студентка групи МФК-18мі, Факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет. м. Вінниця e-mail ruslanka.volkotrub@gmail.com

Науковий керівник **Коваль Наталія Олегівна** – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет.

Ruslana R. Volkotrub - is a student, Faculty of Management and Information Security, Vinnitsa National Technical University. m. Vinnytsya e-mail ruslanka.volkotrub@gmail.com

Scientific supervisor **Koval Natalia O.** Cand. Sc. (Eng), Associate Professor of the Department of Finance and Innovative Management, Vinnytsia National Technical University.